

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

HUỶNH VĂN DIỆN

**PHÁP LUẬT THUẾ THU NHẬP CÁ NHÂN
TỪ THỰC TIỄN THÀNH PHỐ CẦN THƠ**

Chuyên ngành: Luật Kinh tế

Mã số: 62.38.01.07

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: PGS.TS TRẦN ĐÌNH HẢO

Hà Nội – 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi dưới sự hướng dẫn của Phó Giáo sư, Tiến sĩ Trần Đình Hảo. Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn là trung thực, có xuất xứ rõ ràng. Những kết luận của luận văn chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nghiên cứu nào.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Huỳnh Văn Diên

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN	7
1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu có liên quan đến đề tài luận án	7
1.2. Đánh giá tình hình nghiên cứu về đề tài và những vấn đề liên quan đến đề tài ..	24
1.3. Cơ sở lý thuyết và câu hỏi nghiên cứu	26
Kết luận chương 1	28
CHƯƠNG 2: NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ PHÁP LUẬT THUẾ THU NHẬP CÁ NHÂN	30
2.1. Quá trình hình thành pháp luật thuế thu nhập cá nhân và khái niệm, đặc điểm, vai trò của thuế thu nhập cá nhân	30
2.2. Lý luận về pháp luật thuế thu nhập cá nhân	41
2.3. Các nhân tố tác động tới việc thực thi pháp luật thuế thu nhập cá nhân.....	62
Kết luận chương 2	64
CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT THUẾ THU NHẬP CÁ NHÂN CỦA VIỆT NAM VÀ THỰC TIỄN THI HÀNH Ở THÀNH PHỐ CẦN THƠ...	65
3.1. Thực trạng pháp luật thuế thu nhập cá nhân của Việt Nam	65
3.2. Thực trạng thực thi pháp luật thuế thu nhập cá nhân ở thành phố Cần Thơ.....	92
3.3. Đánh giá pháp luật thuế thu nhập cá nhân qua thực tiễn thành phố Cần Thơ .	113
Kết luận chương 3	128
CHƯƠNG 4: KIẾN NGHỊ HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT THUẾ THU NHẬP CÁ NHÂN VÀ TỔ CHỨC THỰC HIỆN Ở THÀNH PHỐ CẦN THƠ	129
4.1. Quan điểm, phương hướng hoàn thiện pháp luật thuế thu nhập cá nhân	129
4.2. Kiến nghị hoàn thiện về pháp luật thuế thu nhập cá nhân	133
4.3. Hoàn thiện cơ chế thực thi pháp luật thuế thu nhập cá nhân	140
Kết luận chương 4	148
KẾT LUẬN	149
DANH MỤC CÔNG TRÌNH LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN ĐÃ ĐƯỢC CÔNG BỐ	151
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	152
PHỤ LỤC	166

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

ANQP	An ninh quốc phòng
BĐS	Bất động sản
CCT	Chi cục Thuế
ĐBSCL	Đồng bằng sông Cửu Long
GDP	Tổng thu nhập quốc dân (Gross Domestic Product)
KH&CN	Khoa học và công nghệ
KTTT	Kinh tế thị trường
KT-XH	Kinh tế - xã hội
NSNN	Ngân sách nhà nước
NNT	Người nộp thuế
PQL	Phòng Quản lý
TCT	Tổng cục Thuế
TNCN	Thu nhập cá nhân
Tp	Thành phố
TPCT	Thành phố Cần Thơ
UBND	Ủy ban nhân dân
USD	Đô la Mỹ

DANH MỤC CÁC BẢNG

Số hiệu:	Nội dung	Trang
Bảng 2.1:	Tỷ lệ thuế thu nhập cá nhân trên GDP ở một số quốc gia.....	36
Bảng 2.2:	Tỷ lệ thuế thu nhập cá nhân trên tổng nguồn thu từ thuế ở một số quốc gia	37
Bảng 2.3:	Tỷ lệ thuế thu nhập cá nhân trên GDP ở vùng Đông Nam Á.	38
Bảng 3.4:	Đối tượng nộp thuế đăng ký thuế thu nhập cá nhân năm 2008.....	96
Bảng 3.5:	Đối tượng nộp thuế đăng ký thuế thu nhập cá nhân năm 2009.....	97
Bảng 3.6:	Thuế thu nhập cá nhân theo từng loại thu nhập từ 2009 – 2015..	107
Bảng 3.7:	Kết quả thu thuế thu nhập cá nhân từ 2009 – 2015.....	115

DANH MỤC CÁC BIỂU ĐỒ

Biểu đồ 3.1:	Kết quả thu thuế tại Thành phố Cần Thơ từ 2009 – 2015.....	102
Biểu đồ 3.2:	Thuế thu nhập cá nhân từ sản xuất, kinh doanh 2009 - 2015 ..	103
Biểu đồ 3.3:	Thuế thu nhập cá nhân từ tiền lương, tiền công 2009 – 2015..	105
Biểu đồ 3.4:	Thuế thu nhập cá nhân từ chuyển nhượng bất động sản 2009-2015	106
Biểu đồ 3.5:	Thuế thu nhập cá nhân từ trúng thưởng 2009 – 2015	108
Biểu đồ 3.6:	Thuế thu nhập cá nhân theo từng loại thu nhập 2009 - 2015 .	116

DANH MỤC PHỤ LỤC

Phụ lục 3.1: Biểu thuế theo Pháp lệnh thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao ngày 27 tháng 12 năm 1990.....	166
Phụ lục 3.2: Biểu thuế theo Pháp lệnh thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao (sửa đổi) năm 1994.....	168
Phụ lục 3.3: Biểu thuế theo Pháp lệnh thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao (sửa đổi) năm 1997.	171
Phụ lục 3.4: Biểu thuế theo Pháp lệnh thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao (sửa đổi) năm 1999.	172
Phụ lục 3.5: Biểu thuế theo Pháp lệnh thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao (sửa đổi) năm 2001	173
Phụ lục 3.6: Biểu thuế theo Pháp lệnh thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao (sửa đổi) năm 2004.	175
Phụ lục 3.7: Biểu thuế theo Luật thuế thu nhập cá nhân năm 2007	76
Phụ lục Hình 3.8: Bản đồ hành chính Thành phố Cần Thơ và mối liên hệ vùng.....	177

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Thuế Thu nhập cá nhân là một sắc thuế trực thu ra đời tương đối sớm ở các nước phát triển và đang áp dụng rộng rãi ở hầu hết các quốc gia trên thế giới. Tỷ trọng của thuế thu nhập cá nhân trong tổng thu ngân sách nhà nước chiếm rất cao từ 30 - 40%, thậm chí trên 50% như Mỹ, Nhật, Canada, Australia, Niuzilân; các nước đang phát triển chiếm từ 15 - 30% như Thái Lan, Malaixia, Philipin [147].

Ở Việt Nam, Pháp lệnh thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao được ban hành vào tháng 12 năm 1990 và được sửa đổi bổ sung 6 lần đã góp phần tăng thu ngân sách nhà nước đáp ứng yêu cầu thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế xã hội quốc phòng an ninh quốc gia trong từng thời kỳ. Trong quá trình đổi mới, Đảng và Nhà nước ta chủ trương áp dụng thuế thu nhập cá nhân thống nhất và thuận lợi cho mọi đối tượng chịu thuế, bảo đảm công bằng xã hội và tạo động lực phát triển kinh tế xã hội đảm bảo quốc phòng an ninh. Xuất phát từ chủ trương đó, Luật thuế thu nhập cá nhân ở Việt Nam được Quốc hội ban hành từ năm 2007 đánh dấu sự tiến bộ vượt bậc và tạo bước ngoặt trong lịch sử phát triển của hệ thống thuế Việt Nam, nhằm bảo đảm công bằng trong điều tiết thu nhập của các tầng lớp dân cư trong xã hội, đảm bảo động viên một cách hợp lý thu nhập của dân cư, khuyến khích mọi cá nhân ra sức lao động, sản xuất kinh doanh, gia tăng thu nhập làm giàu chính đáng. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện, tình hình kinh tế - xã hội đã có nhiều thay đổi, cuộc sống của người dân bị ảnh hưởng nặng nề, khả năng nộp thuế cũng hạn chế. Hơn nữa, Luật Thuế thu nhập cá nhân cũng có nhiều điểm bất cập. Xuất phát từ tình hình khách quan đòi hỏi, Quốc hội khóa XIII, kỳ họp thứ 4, đã xem xét đánh giá kết quả thực thi Luật thuế thu nhập cá nhân năm 2007 và thông qua Luật thuế thu nhập cá nhân sửa đổi, bổ sung vào năm 2012 (có hiệu lực từ 01/7/2013) nhằm khắc phục những bất cập, vướng mắc nảy sinh trong quá trình thực hiện. Tuy nhiên, nội dung và cơ chế quản lý

thuế vẫn còn một số bất cập, hiệu quả quản lý thuế chưa cao, chưa kiểm soát tốt tình trạng trốn thuế, lách thuế đối với một số đối tượng, chưa tạo được sự thuận lợi cho người nộp thuế,... kéo theo hệ lụy làm thất thu cho ngân sách nhà nước.

Thành phố Cần Thơ với vị trí địa lý là trung tâm đồng bằng sông Cửu Long, là đô thị loại I trực thuộc Trung ương. Về kinh tế - xã hội có sự phát triển khá trong vùng, tốc độ tăng trưởng kinh tế bình quân trong 5 năm từ năm 2010 đến 2015 đạt 12%/năm, thu nhập bình quân đầu người cao hơn trung bình cả nước, là địa phương có đóng góp cho ngân sách Trung ương. Ngành thuế Tp.Cần Thơ có nhiều cố gắng trong việc tổ chức quản lý thu thuế trong đó có thuế thu nhập cá nhân góp phần tăng thu cho ngân sách địa phương. Tuy nhiên, trong quá trình thực thi pháp luật thuế TNCN cũng còn một số khó khăn, việc trốn thuế, lách thuế vẫn còn diễn ra dẫn đến thất thu ngân sách trên địa bàn.

Xuất phát từ tình hình đó, nghiên cứu sinh chọn đề tài **Pháp luật về thuế thu nhập cá nhân từ thực tiễn thành phố Cần Thơ** để làm luận án tiến sĩ, chuyên ngành luật kinh tế là cần thiết có ý nghĩa thực tiễn, khoa học và không trùng với các công trình nghiên cứu, luận văn, luận án đã được công bố trước đây.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu của luận án

2.1. Mục đích nghiên cứu

Luận án được nghiên cứu để đạt được các mục đích sau đây:

- + Phân tích, đánh giá thực trạng pháp luật thuế thu nhập cá nhân ở Việt Nam;
- + Phân tích, đánh giá thực trạng thực thi pháp luật thuế thu nhập cá nhân và quản lý thuế thu nhập cá nhân ở TP.Cần Thơ;
- + Đề xuất, kiến nghị những giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật thuế thu nhập cá nhân và quản lý thuế thu nhập cá nhân ở TP.Cần Thơ.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục đích trên, luận án có nhiệm vụ:

Thứ nhất, nghiên cứu có hệ thống cơ sở lý luận về pháp luật thuế thu nhập cá nhân.

Thứ hai, nghiên cứu và đánh giá thực trạng pháp luật thuế thu nhập cá nhân ở Việt Nam.

Thứ ba, nghiên cứu phân tích thực tiễn thi hành pháp luật thuế thu nhập cá nhân và quản lý thuế thu nhập cá nhân trên địa bàn TP.Cần Thơ.

Thứ tư, đề xuất những giải pháp hoàn thiện pháp luật thuế thu nhập cá nhân và quản lý thuế thu nhập cá nhân trên địa bàn TP.Cần Thơ..

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Luận án tập trung nghiên cứu cơ sở lý luận về thuế TNCN và pháp luật thuế thu nhập cá nhân, các quy định của pháp luật thuế thu nhập cá nhân hiện hành có so sánh với các quy định của pháp luật thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao của Việt Nam và thực tiễn thực thi pháp luật thuế thu nhập cá nhân và quản lý thuế thu nhập cá nhân trên địa bàn TP.Cần Thơ.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Luận án tập trung nghiên cứu làm rõ một số vấn đề lý luận về thuế thu nhập cá nhân, pháp luật thuế thu nhập cá nhân, các quy định của pháp luật thuế thu nhập cá nhân ở Việt Nam hiện hành, các quy định của pháp luật thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao của Việt Nam và thực tiễn thực thi pháp luật thuế thu nhập cá nhân và quản lý thuế thu nhập cá nhân trên địa bàn TP.Cần Thơ từ năm 2008 đến năm 2015.

4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu của luận án

4.1. Phương pháp luận

Đề tài lấy chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh làm cơ sở lý luận và phương pháp luận. Dựa trên chủ nghĩa duy vật biện chứng, chủ nghĩa duy vật lịch sử để nghiên cứu. Nghiên cứu lý luận trên cơ sở những quan điểm của Đảng và Nhà nước về ngân sách nhà nước; lý luận về tài chính công, về thuế.

4.2. Phương pháp nghiên cứu

Đề tài sử dụng các phương pháp cơ bản, phổ biến trong nghiên cứu khoa học xã hội trong đó có phương pháp đa ngành, liên ngành, cụ thể một số phương pháp:

- *Phương pháp lịch sử và logic*: Sự hình thành và phát triển của thuế thu nhập cá nhân ở nước ta trải qua nhiều giai đoạn, vì thế cần dùng phương pháp tư duy của sử học để nghiên cứu, hơn nữa chỉ có nghiên cứu toàn bộ quá trình phát triển lịch sử thuế thu nhập cá nhân hình thành và phát triển, thì mới có thể nhận thức được thuế thu nhập cá nhân ở Việt Nam cũng như quá trình thực thi pháp luật thuế thu nhập cá nhân trên địa bàn TP.Cần Thơ.

- *Phương pháp phân tích, tổng hợp*:

Phương pháp phân tích tài liệu: “Là phương pháp thu thập thông tin xã hội dựa trên tài liệu có sẵn. Trong nghiên cứu xã hội học, phân tích tài liệu được coi là rất quan trọng, nó giúp cho việc nghiên cứu rõ ràng và tỉ mỉ hơn” [56, tr.263]. Đây là phương pháp được sử dụng xuyên suốt cả đề tài. Phương pháp này thu thập thông tin gián tiếp, không tiếp xúc với đối tượng khảo sát, chủ yếu tiến hành trong thư phòng, thư viện. Phương pháp này được sử dụng trong tất cả các Chương của luận án. Cụ thể là được sử dụng để đi sâu nghiên cứu, phân tích thực trạng về pháp luật thuế thu nhập cá nhân; các quy định và thực tiễn thực hiện pháp luật về thuế thu nhập cá nhân. Tổng hợp để rút ra bản chất của các hiện tượng, các quan điểm, quy định và hoạt động thực tiễn (Chương 2, Chương 3, Chương 4); từ đó đưa ra các đánh giá, kết luận và kiến nghị phù hợp nhằm tiếp tục xây dựng và hoàn thiện pháp luật về thuế thu nhập cá nhân ở Việt Nam.

- *Phương pháp so sánh*

Đây là phương pháp được thực hiện xuyên suốt trong luận án. Với phương pháp này, tác giả so sánh các quy định của Việt Nam với một số nước trên thế giới, thực tiễn áp dụng pháp luật thuế thu nhập cá nhân ở Cần Thơ với một số địa phương để từ đó đề xuất những giải pháp nhằm hoàn thiện các quy